

Onderzoek naar het rechtsherstel van de Joodse oorlogswezen, door Joodse voogdijinstellingen.

Archief Philip Staal

1. Individuele casussen.

Elma Verhey en Pauline Micheels hebben aan de hand van een aselecte steekproef in OPK en Le-Ezrath dossiers, het beleid van overheid en Joodse instellingen proberen te vergelijken. Dat is niet gelukt omdat de financiële dossiers van Le-Ezrath zijn vernietigd. Onderzocht zou moeten worden of desondanks geen andere methoden/archieven te vinden zijn, aan de hand waarvan kan worden vastgesteld welke bedragen Le-Ezrath voor de oorlogswezen heeft geïnd en afgerekend. Vooral dat laatste is van belang, omdat het dilemma is dat oorlogswezen zeggen geen afrekening te hebben gekregen, dan wel bepaalde uitkeringen zoals Jokos niet te hebben ontvangen.

2. Financiën van de instellingen.

Is het mogelijk om aan de hand van de financiën van de instellingen na te gaan wat er is geïnd en afgerekend? Met andere woorden: valt uit te sluiten dat er in het vermogen van de Fusie of van JMW (Jokos) geld is achtergebleven van oorlogswezen?

3. Toezicht kantonrechter.

De kantonrechter hield toezicht op het vermogen en de afrekening op het 21e jaar moest op de rechtbank plaatsvinden. Maar sommige weeskinderen zeggen daar nooit te zijn geweest, dan wel geen eindafrekening te hebben ontvangen (KvdR, pag. 188). Van anderen, b.v. de kinderen die in Israël verbleven, is bekend dat zij uiteraard niet zelf aanwezig konden zijn.

Uit het dossier van Mimi Gutmann blijkt dat de kantonrechter niet op de hoogte was van het feit dat Mimi inmiddels meerderjarig was geworden. De vraag is kortom: wat behelsde het toezicht van de kantonrechter en is het mogelijk dat de kantonrechter feitelijk afhankelijk was van informatie van de voogdijinstelling?

4. Toezicht accountant.

Volgens KvdR mocht accountant Mesritz de (kleinere) vermogens vanaf mei 1950 niet meer controleren, terwijl de interne accountant zijn werk niet goed deed. In 1956 hield hij er zelfs helemaal mee op (pag. 179-180). Wat zegt dit over het toezicht door anderen dan het personeel van de voogdijinstelling zelf?

5. Toezicht bestuur.

Volgens KvdR was het bestuur niet altijd op de hoogte van de financiën en zijn de financiële stukken buiten haar medeweten vernietigd. Klopt dit en wat zegt dit over het beleid?

ad 1. Eindafrekeningen.

Voorzover er eindafrekeningen hebben berust bij de rechtbank, zijn die ook vernietigd (zie o.m. brief JMW aan de oorlogswezen).

De onderzoekers zouden kunnen proberen of er nog:

1. overmakingen zijn van banken (naar het buitenland b.v.)
2. stukken bij het NIK - uit de statuten van de Fusie blijkt dat het NIK op de hoogte gehouden moest worden van het vermogensbeheer.
3. de fiscus.
4. het beheersinstituut.

ad 2. Individuele casussen die door SINJOI zijn verzameld.

Kunnen individuele casussen bijdragen aan het algemene onderzoek, net als interviews met oorlogswezen? En wat kunnen de individuele casussen bijdragen die door JMW zelf zijn onderzocht?

ad 3. Statenlozen.

Er zijn tientallen oorlogswezen (vooral zij die naar Israël gingen of werden gestuurd) die pas nu tot de ontdekking komen dat Le-Ezrath hun voogd was. Zij behoeven extra aandacht. Sommigen zullen weinig claims hebben, maar anderen, wier ouders in Nederland woonden, hadden b.v. recht op SEC en dus Jokos, en op wezenrente.

Bovendien is het de vraag waarom Le-Ezrath voor hen niet de Nederlandse nationaliteit heeft aangevraagd. Het heeft voor veel problemen gezorgd, o.a. met de WUV.

2. Onderzoek naar de financiën van de instellingen.

ad 1. Volgens KvdR bedroeg het vermogen van de Fusie eind jaren zeventig ruim 6 miljoen gulden. Ondanks de grote tekorten van met name Le-Ezrath is het vermogen van de Fusie sinds 1950 alleen maar gegroeid. Le-Ezrath, al die jaren de grootste kostenpost, bezat eind jaren zeventig 1.3 miljoen gulden (pag. 170) Waar kwam dit geld vandaan? Dit klemmt des te meer omdat ook het bestuur zich verwonderde over het feit dat er nog in 1962 geld van (meerderjarige) kinderen werd beheerd (KvdR pag. 188).

Volgens KvdR is er minimaal 90.000 gulden in rekening gebracht wegens 'verpleging' (zie pag. 165). Klopt dit bedrag?

ad 2. Geld dat er voor de oorlogswezen is verkregen. KvdR bevat veel bedragen die er zowel in Nederland als in de VS zijn ingezameld voor de oorlogswezen. Nog begin jaren zestig (zie pag. 167-168) werd via de Claimce Conference geld voor de oorlogswezen verkregen, terwijl de oorlogswezen zelf allang volwassen waren. Hoeveel geld is er voor de oorlogswezen verkregen, en hoeveel is daarvan feitelijk aan de oorlogswezen besteed?

ad 3. Jokos.

Veel wezen zeggen geen Jokos te hebben gehad. De stukken daarover zijn echter vernietigd. Had dit gemogen? JMW is immers tot op de dag van vandaag juridisch verantwoordelijk voor deze claims. En valt het uit te sluiten dat in het zogenaamde Jokos-fonds dat JMW beheert, nog geld van oorlogswezen zit?

ad 4. Cadsu 2.

Geen van de wezen zegt géén Cadsu 2 te hebben ontvangen. Cadsu 2 liep via de overheid. Verklaart dit het verschil met de Jokos-uitkeringen die - althans voor de oorlogswezen - meestal wel via Joodse instellingen verliep?

Tenslotte:

1. Onderzoek onder bestuursleden en nog levende maatschappelijke werkers.

Is het verstandig om hen op korte termijn te interviewen?

2. Onderzoek onder oorlogswezen/cijfers.

Maximaal ging het om ongeveer 1360 oorlogswezen die daadwerkelijk onder voogdij zijn gesteld (zie OHJK, pag. 158-159). Van de 1360 oorlogswezen stonden (uiteindelijk) 900 kinderen onder Joodse voogdij - 681 bij particulieren en 219 bij Joodse voogdijinstellingen. Dat cijfer kan voor wat betreft de afhandeling van hun vermogens iets hoger liggen, omdat Le-Ezrath soms ook het vermogensbeheer deed voor wezen of halfwezen waarover zij geen voogdij had.

Bij www.wezen.org zijn inmiddels ruim 130 oorlogswezen bekend. Het onderzoeksteam zou deze adressen kunnen gebruiken voor nadere informatie. Hebben zij nog afrekeningen? Jokos enz.? Als

er geen archieven meer te vinden zijn, lijkt onderzoek onder oorlogswezen zelf tenminste een optie.

Flory Neter-Polak en Elma Verhey, 4 december 2005